

מאמר
ד' ראשי שנים הם – ה'תשל"ז

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור לש"פ וארא, ראש חודש שבט, ה'תשע"ז

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הילד לוי יצחק שיחי

ליום הולדתו, יום הבהיר י"ד כסלו

וליום הכנסו בבריתו של אאע"ה כ"א כסלו, ה'תשע"ז

ולזכות אָחיו

הת' מנחם מענדל שיחי

לרגל הכנסו לעול המצוות

י"ב מרחשון ה'תשע"ז

הת' יהושע דוד שיחי

ליום הולדת שלו י"ב שבט

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' נחום וזוגתו מרת חנה רחל שיחי גולדשמיד

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' מרדכי יוסף אלעזר וזוגתו מרת אסתר שרה נחמה שיחי גולדשמיד

מרת לאה רבקה שתחי הכהן

ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"ט ז"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Email: info@lahak.org

ב"ה.

לאחר תקופה שאזל מן השוק
ב"ה ות"ל זכינו שבימים אלו
בקשר עם יום הבהיר יו"ד שבט
הגיע מבית הכורך הספרים

תורת מנחם

ספר המאמרים באתי לגני

כרך א: פרקים א-י; כרך ב: פרקים יא-כ

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ובחנויות הספרים קה"ת בארה"ב ובאה"ק

או באימייל: info@lahak.org

©

Published and Copyright 2017 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5777 • 2017

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ב

בי"ה, ט' ניסן תשכ"א
ברוקלין

הרה"ח אי"א נוי"נ בעל מרץ מלאכתו מלאכת
שמים וכו' מוה' משה יצחק שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום השישי והקודמו,

ובעת רצון יזכירו את כל אלה שכותב אודותם, על הציון הקי' של כ"ק
מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ויהי רצון שכשם שכתב הבקשה כן יבשר
טוב מהם.

ומסיימים בטוב — שנעם לי לקבל מכתבו ע"ד ההרחבה בבניי הישיבה,
שהרי התקוה חזקה, שבודאי עי"ז יתוסף גם באיכות הישיבה, ז.א. בכמות
התלמידים שגם זה איכות בערך הבנינים, וינצל במילואן כל אותן הברכות
שנתברך מפי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, בהנוגע להמוסד הקי' אחי
תמימים שמינהו למנהל בו, והרי הדבר תלוי במקבל הברכה, ז.א. כי בודאי
ובודאי שמצד נותן הברכה אין כל מניעה ח"ו, וביחוד שזהו זכות הרבים
דהתלמידים שיחיו, אלא שהברכה ולמרות הקישוים הרגילים מצליחים ביותר
כשעושים מתוך שמחה אמיתית וטוב לבב. וגם זה אך בידו הוא, שהרי בודאי
מלמעלה משפיעים און מיגיסט.

והרי נמצאים אנו לפני זמן חירותינו, ובאמת כל החדש הוא חדש גאולה,
גאולה מכל ענינים המבלבלים הן מבפנים בכחות הנפש והן מבחוץ.

ברכה לבשו"ט בכל האמור ולפסח כשר ושמח לו ולכל בי"ב שי

מ. שניאורסאהן

ב

נדפסה בתשורה (העכט, תשס"א)
מוה' משה יצחק: העכט, ניו הייווען. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ז אגרת י"ז, ובהנסמן
בהערות שם. חכ"ט אגרת יא'קפה.
להמוסד הקי' אחי תמימים שמינהו למנהל בו: תחילה בוואוסטער (אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ
ח"ו אגרת א'תתס (ע' תכג)), ואח"כ בניו הייווען (אג"ק שם ח"ט אגרת ב'תתקלג (ע' קנא)).
חדש גאולה: שמו"ר פט"ו, יא.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וארא, ר"ח שבט הבעל"ט — הננו מוציאים לאור (בהוצאה
חדשה ומתוקנת) מאמר ד"ה איתא במשנה ד' ראשי שנים הם כו' שנאמר
בהתוועדות ליל ראש חודש שבט ה'תשל"ז (לפני ארבעים שנה), הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום ההילולא כ"ד טבת, ה'תשע"ז,
מאה וחמשים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"
ברוקלין, נ"י.

הוספה

א

בי"ה, כ"ה תשרי תשי"ג
ברוקלין

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר פרץ שי

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מערב חגה"ס, ות"ח מה שכותב במכתבו בענין מה שראה וכו'.

לפלא שאינו מזכיר בדבר פעולותיו להרמת קרן החסידות במחננו עתה, אשר בטח מתעניין בזה מה שיכול לעשות, אשר בלי ספק שישנם כו"כ ענינים שיכול לתקן בזה. ובהתבוננות הראוי' – בודאי ימצא ג"כ הדרכים, לפעול בסביבתו עתה, אויף אָנוואַרימען און אויפלעבן ההנהגה בדרכי החסידות. ולמותר להאריך בזה לדכוותי ולעוררו, ולא באתי בזה אלא להעדפה, ולהדגשה, אשר כל המקדים והמרבה – ה"ז משובח,

בברכה להסתדרות מתאימה וטובה בגשמיות וברוחניות ולבריאות הנכונה

מ. שניאורסאהן

א

מצילום האגרת. נדפסה בספר "אלה תולדות פרץ" (מאצקין) ע' 255. תשורה (מאצקין, תשס"ז).
מוה"ר פרץ: מאצקין, מאנטרעאל. אגרות נוספות אליו – אג"ק חי"ז אגרת ר'תמט, ובהנסמך בהערות שם. ח"ל אגרת י'תקמב.

ות"ח מה שכותב במכתבו בענין מה שראה וכו': בספר "אלה תולדות פרץ" שם (ע' 254) – ועד"ז בתשורה הנ"ל – מספר בנו של הנמען, מו"ה שלום דובער מאצקין, ממה ששמע מאביו לאחר ששאלו לפרש הדברים:

באחת משבתות הקיץ בשנת תש"י, התוועד אבי ודיבר רבות בענין ההתקשרות לרבי. לאחר ההתועדות שכב לנוח מעט ונרדם. והנה הוא חולם שלידו עומדים הרבי הרש"ב ובנו הרבי הרי"צ, ופני הרבי הרש"ב מאירים כמו בעת השמחה של שמיני עצרת ושמחת תורה בעת לקיחת ספר התורה להקפות או כמו באמירת פסוקי "אתה הראת".
הרבי הרש"ב פנה אליו ואמר: "פרץ, איך בין דיר מחזיק טובה פאר דינע רייד!"
ברוך כלל, אבי לא הי' עושה "עסק" מעניניו האישיים. גם על החלום הזה לא סיפר לאף אחד ואף לא כתב על כך לרבי.

אולם אחר כך, בכואנו מפאריז למונטריאול (בסוף שנת תשי"ב), נודמן פעם לאבי לשוחח. עם ר' ארי' ליב קרמר, מנהל ישיבת תומכי תמימים במונטריאול. באותו דו שיח סיפר לו הרב קרמר על חלום דומה שהוא חלם, והמשיך ואמר שהוא הודיע על כך לרבי. דבריו של ר' ארי' ליב השפיעו על אבי שיכתוב לרבי את סיפור החלום שלו. ובמענה למכתבו זה כתב רבינו (כבפנים).

תוכן המאמר

באחד בשבט ר"ה לאילן כדברי ב"ש, שלעת"ל הלכה כמותם (וגם לדעת ב"ה שהוא בחמשה עשר בו, הרי חמשה עשר כלול בראש חודש).

ענין האילן (פירות, שעיקרם גפן זית, תירושך ויצהרך) בתורה – פנימיות התורה, רזין ורזין דרזין, שתתגלה ע"י משיח צדקנו, נוסף על נגלה בתורה – תבואה, דגנך – שניתנה במ"ת.

ובהקדים – שצמיחת הפירות או התבואה היא ע"י חרישה וזריעה כו', ודוגמתו בתורה – ענין היגיעה, בחומר דא ק"ו ובלבנים דא ליבון הלכתא כו', שזהו תוכן ענין הגלות, שע"ז נעשה אח"כ הגילוי דמ"ת ע"י משה רבינו – לאחר ההקדמה דוארא גו' אל האבות, אבל שמי הוי' לא נודעתי להם, ודוקא ע"י משה (שלימות הביטול, ונחנו מה, שממשיך הביטול בכ"א מישראל ע"י בחי' משה שבו) נעשה הגילוי דשם הוי' במ"ת.

וענין זה נשלם באחד בשבט – שבו הואיל משה באר את התורה הזאת, משנה תורה שאמרה משה מפי עצמו (וברוה"ק), באופן ד"אלה הדברים", באתגליא, מורה באצבע כו', שזהו הגילוי והשלימות דמ"ת.

והימים האלה נזכרים ונעשים, ובאופן דמעלין בקודש – שנוסף על העלי' שבמ"ת דנגלה בתורה לאחר הקדמת הירידה דגלות מצרים בזמן מוגבל, בדוגמת צמיחת תבואה לאחר משך זמן קצר מהזריעה, תהי' גם העלי' דגילוי פנימיות התורה לאחר הקדמת הירידה דאריכות הגלות האחרון, בדוגמת אריכות הזמן הדרושה לצמיחת פירות האילן.

ולכן, באחד בשבט, ר"ה לאילן כדעת ב"ש, שהלכה כמותם לעת"ל, צריך להוסיף בלימוד פנימיות התורה באופן דיפוצו מעינותיך חוצה.

החמישית¹⁰⁷, ראוי הפרי לאכילה. אמנם מצד זה גופא (שצריך להמתין זמן ארוך ביותר) הנה הפירות הם במהות אחר לגמרי מהגרעין הנזרע, והיינו, שבתבואה החילוק הוא רק בכמות, שמחטה אחת צומחים כמה שבלים, ובכל שבולת יש כמה חטים, משא"כ בנוגע לגפן וזית (ובכללות פירות האילנות), הנה נוסף על הריבוי בכמות שמגרעין א' צומחים באילן כו"כ פירות שיש בהם כו"כ גרעינים, הרי הצמיחה היא באופן שמהגרעין הנזרע צומח פרי שהוא מהות חדש לגמרי בערך הגרעין (ולא כמו בגרעין החטה שיצמח ממנו כדמותו ובצלמו), ואדרבה, כידוע שמזריעת פרי לא יצמח מאומה, ודוקא כאשר הנטיעה היא באופן שזורעים גרעין, אזי תהי' בהצמיחה מעלת הגפן והזית — הפירות שלהם, שהם מהות חדש לגמרי בערך הגרעין. ועד"ז יובן בכללות הענין דתורה ומצוותי', שמ"ת דנגלה דתורה הי' לאחרי גלות מצרים שהיתה במשך זמן מוגבל, בדוגמת צמיחת תבואה בשדה הלבן במשך זמן קצר. משא"כ בנוגע לפנימיות התורה, שהיא בדוגמת גפן וזית וכללות ענין האילנות, שדה האילן, אזי הקדמת הגלות הוא באריכות זמן יותר כו'.

(ח) **וענין** זה (עלי' הב' בנוגע לגילוי פנימיות התורה, שזהו"ע האילן) מתחיל באחד בשבט — שבו הואיל משה באר את התורה הזאת, וכנ"ל (ס"ה) שהימים האלה כשהם נזכרים הם נעשים, וביתר שאת כו' — שהרי ר"ה לאילן הוא באחד בשבט כדברי ב"ש, והרי לעת"ל, כשיבוא משיח צדקנו (שאז יהי' עיקר גילוי פנימיות התורה), הלכה כב"ש, וההתחלה בזה מתחילה כבר אפילו בזמן הגלות, כנ"ל (ס"א) שבר"ח נכללים כל ימי החודש, ועאכו"כ יום הט"ו שבו קיימא סיהרא באשלמותא. ולכן, כשנמצאים עדיין בזמן הגלות צריך להוסיף בלימוד פנימיות התורה עד לאופן שיפוצו מעינותיך חוצה¹⁰⁸, עד לחוצה שאין למטה ממנו, ועי"ז ממשיכים גילוי אלקות גם לנדרח בקצה השמים¹⁰⁹, ואח"כ נעשה קיום היעוד דמשם יקבצך גו'¹⁰⁹ באופן שאתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל¹¹⁰, בכיאת משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה, ובקרוב ממש.

בס"ד. אור ליום ה' פ' וארא, ראש חודש שבט, ה'תשל"ז

(הנחה בלתי מוגה)

איתא במשנה¹ ארבעה ראשי שנים הם [שבכללות ה"ה כנגד ד' אותיות שם הוי', כמובן מספרי קבלה² ומבואר גם בחסידות], וא' מהם הוא אחד בשבט, שהוא ר"ה לאילן כדברי ב"ש, וגם לדעת ב"ה שר"ה לאילן הוא בחמשה עשר בו, הנה נוסף על האמור בכתבי האריז"ל³ ומבואר בחסידות⁴ שלעתיד לבוא תהי' הלכה כבית שמאי [שזהו בהוספה על הענין דאלו ואלו דברי אלקים חיים⁵, אע"פ שנקבעה הלכה כהדעה השני], הרי גם לדעת ב"ה נכלל חמשה עשר בו באחד בשבט, שנקרא ראש חודש (לא רק תחלת החודש), להיותו בדוגמת הראש שבהגוף שכולל את כל האברים, ועד"ז כולל ראש החודש את כל ימי החודש [כביאור רבותינו נשיאינו (בלקו"ת לאדמו"ר הזקן⁶, ולאח"ז בעט"ר לאדמו"ר האמצעי⁷, ובאוה"ת להצ"צ⁸) בנוגע לדיוק השם ראש השנה ולא תחלת השנה, ומזה מובן גם בנוגע לראש חודש⁹], ועאכו"כ יום עיקרי בחודש (יום החמשה עשר) שבו קיימא סיהרא באשלמותא¹⁰, ועאכו"כ כשיש ביום זה גם המעלה דראש השנה לאילן, הרי בודאי שחמשה עשר בשבט נכלל במיוחד באחד בשבט.

(ב) **והענין** בזה, דהנה, כללות ענין האילן הו"ע הפירות, שכללותם ועיקרם הוא גפן וזית, תירושך ויצהרך, והו"ע שדה האילן, שחלוק משדה הלבן (כלשון המשנה¹¹), שהו"ע התבואה (חטה וכו'), דגנך. ובזה נכלל כל עבודת האדם, כמ"ש בק"ש¹² ואספת דגנך ותירושך ויצהרך. וכיון שכל ענין ישנו תחילה בתורה, ורק לאח"ז אסתכל באורייתא וברא עלמא¹³, הרי מובן שגם בתורה ישנם ג' ענינים אלו (דגנך

(1) ריש מסכת ראש השנה.
 (2) שער מאמרי רו"ל להאריז"ל במקומו. שם ספ"ב.
 (3) הובא במקדש מלך לזח"ג יז, ב.
 (4) לקו"ת קרח נד, ג.
 (5) עירובין יג, ב.
 (6) תבוא מא, ג.
 (7) שער ר"ה פ"א.
 (8) דרושים לר"ה ח"ה ע' ביעז.
 (9) ראה לקו"ת ר"ה נח, א. עטרת ראש
 (10) ראה זהר ח"א קנ, רע"א. ח"ב רטו,
 א. ח"ג מ, ב. ועוד. וראה שמו"ר פט"ו, כו.
 (11) שביעית פ"ב מ"א. מועד קטן פ"א
 מ"ד.
 (12) עקב יא, יד.
 (13) זח"ב קסא, רע"ב.

(107) שם, כה.
 (108) ראה אגה"ק של הבעש"ט —
 (109) נצבים ל, ד.
 (110) ישעי' כז, יב.
 נדפסה בכתר שם טוב בתחילתה. ובכ"מ.

תירושך ויצהרך). וכידוע¹⁴ שהתורה נקראת בשם תבואה ולחם¹⁵, כמ"ש¹⁶ לכו לחמו בלחמי, דקאי על נגלה דתורה¹⁷, ונקראת גם בשם גפן וזית, יין ושמן, דקאי על רוזין ורוזין דרוזין דאורייתא¹⁷. וכללות החילוק הוא¹⁸, שבשעת מ"ת ניתן בגלוי נגלה דתורה (ואילו פנימיות התורה היתה באופן של רוזין או (למעלה יותר) רוזין דרוזין), משא"כ בגאולה העתידה לבוא בקרוב ע"י משיח צדקנו יהי' הגילוי דפנימיות התורה, כמבואר בדרשות רו"ל¹⁹ על הכתוב²⁰ ישקני מנשיקות פיהו גו'. וכשם שבפעם הראשונה בשעת מ"ת בנוגע לנגלה דתורה הי' זה לכל העם בשוה [דאע"פ שמושה מחיצה לעצמו ואהרן מחיצה לעצמו כו'²¹, עד לפשוט שבפשוטים שבבנ"י, הרי הי' גם צד השוה אצל כולם, ועד שגם ליחידי סגולה (אפילו משה רבינו) נאמר שלא יעמדו בראש הר סיני²²], הנה עד"ז יהי' גם לעת"ל בנוגע לפנימיות התורה, שמושיח ילמד תורה את כל העם כולו²³ [דאע"פ שגם אז יהיו חילוקים למקטנם ועד גדולם²⁴, הרי כולם ידעו אותי²⁴].

ג) **והנה** כשם שבשביל צמיחת הפירות או תבואה (עד שתהא ראוי למאכל אדם) יש צורך בהכנה ע"י ל"ט מלאכות, החל מחרישה וזריעה כו', וכל פרטי הענינים דתנא סידורא דפת נקט²⁵, הנה כן הוא גם בנוגע לכללות ענין התורה, שיש צורך בהכנה באופן דיגעט ומצאת (כי לא יגעט ומצאת אל תאמין)²⁶, וכמשנ"ת במאמר שלפנ"ז²⁷ שזהו מ"ש בגלות מצרים (שהיתה הכנה למ"ת) וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים גו' אשר עבדו בהם בפרך²⁸, וכפי שמבאר רבינו הזקן בארוכה בתו"א פרשת שמות²⁹ ובכ"מ³⁰ מ"ש בזהר³¹ בחומר דא קל וחומר ובלבנים דא ליבון הלכתא כו', שזהו כללות ענין היגיעה

(14) ראה גם ד"ה ארבעה ראשי שנים הם תשל"ב.
(15) ראה שבת קכ, א. חגיגה יד, א. ב"ר פמ"ג, ו. ערכי הכינויים (לבעל סה"ד) ערך תבואה; לחם.
(16) משלי ט, ה.
(17) ראה אמרי בינה שער הק"ש פנ"ג ואילך.
(18) ראה גם לקמן ס"ו.
(19) אותיות דר' עקיבא אות זו. פרש"י שה"ש א, ב. וראה לקו"ת צו יז, א.
(20) שה"ש שם.
(21) מכילתא ופרש"י יתרו יט, כד.
(22) ראה שמו"ר פכ"ח, ג. פרדר"א פמ"א. אברבנאל יתרו יט, כג ואילך.
(23) רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. לקו"ת שם. שער האמונה פנ"ו. סה"מ תרח"ץ ס"ע ר ואילך.
(24) ירמ"י לא, לג.
(25) שבת עד, ב. וראה לקו"ת בהר מ, ב.
(26) ראה מגילה ו, ב.
(27) ד"ה ואלה שמות (תו"מ סה"מ טבת ע' תעו ואילך).
(28) שמות א, יד.
(29) מט, א ואילך.
(30) תו"ח ואוה"ת ר"פ שמות.
(31) ח"ג קנג, א (ברע"מ).

דאתגליא (כמצודה שאין בה דגן) והן הניצוצות דעלמא דאתכסיא (כמצולה שאין בה דגים)⁹¹, ויוצאים מהגלות (כמ"ש⁹² ובנ"י יוצאים) ביד רמה, בריש גלי⁹³, לקבל פנימיות התורה, ובאופן די שקני מנשיקות פיהו.

ז) **וביאור** הענין, דהנה כתיב⁹⁴ הבאים ישרש יעקב יציין ופרח ישראל, והיינו⁹⁵, שענין הגלות, הבאים מצרימה⁹⁶, הוא בדוגמת (הבאים) ישרש יעקב, שהו"ע השרשה וזריעה (שעל ידה נעשית אח"כ הצמיחה, ומלאו פני תבל תנובה⁹⁴), שקשורה עם רקבון הגרעין דוקא, שזהו כללות ענין הגלות, שכל הגליות נקראים ע"ש מצרים ע"ש שמצרים לישראל⁹⁷, ועד שאפילו בתורה גופא, הנה אע"פ שנאמר⁹⁸ הלא כה דברי כאש גו', הרי נאמר על זה⁹⁹ במחשכים הושיבני¹⁰⁰ זה תלמוד בבלי, בגלל שצ"ל בזה ענין השקו"ט, קושיא ורמינהו כו', ככל פרטי הענינים דבחומר ובלבנים גו' כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך (כנ"ל ס"ג) [ועי"ז מעבירין ממנו עול דרך ארץ¹⁰¹, כיון שיוצא י"ח ענין הגלות בחומר דא ק"ו וכו']. ואפילו בנוגע לתלמוד ירושלמי, הרי זה רק באופן שהשקו"ט כו' היא במדה פחותה שלא בערך לגבי האריכות שבתלמוד בבלי, אבל גם בתלמוד ירושלמי צ"ל הענין דיגעט (כדי שיהי') ומצאת²⁶, אלא שבכללות הרי זה כמו החילוק של אור ישר לגבי אור חוזר¹⁰².

ועד"ז מובן גם בכללות הענין דנגלה דתורה לגבי פנימיות התורה. ובהקדים ביאור החילוק שבין תבואה לפירות האילן (שזהו החילוק בין נגלה דתורה לפנימיות התורה, כנ"ל ס"ב), כמבואר בלקו"ת בחוקות¹⁰³ ובכ"מ¹⁰⁴, שבזריעת תבואה דרוש זמן קצר ביותר עד שיצמח מחטה אחת כו"כ חטים (ועד"ז בשאר תבואות). משא"כ בנוגע לגפן וזית (ובכללות פירות האילן), צריך להמתין זמן ארוך ביותר עד לצמיחת הפירות, וגם לאח"ז צריך עדיין להמתין ג' שנים ראשונות¹⁰⁵, ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש הילולים לה¹⁰⁶, ורק לאח"ז, בשנה

(91) ראה לקוטי לוי"צ אגרות קודש ע' ער.
(92) בשלח יד, ח.
(93) תרגום עה"כ.
(94) ישע"י כז, ו.
(95) ראה תו"א שמות נג, ד ואילך. ר"פ בשלח (סא, א). אוה"ת שם.
(96) ר"פ שמות.
(97) ראה ב"ר פט"ז, ה. ויק"ר פי"ג, ה.
(98) ירמ"י כג, כט. וראה ברכות כב, א.
(99) סנהדרין כד, א.
(100) איכה ג, ו.
(101) אבות פ"ג מ"ח.
(102) ראה שערי אורה שער החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך (כב, ב ואילך).
(103) המשך תרס"ו ע' קיט ואילך.
(104) מט, ד.
(105) אוה"ת חנוכה שו, ב ואילך. בשלח שם (ע' שנח).
(106) קדושים יט, כג. שם, כד.

כפירוש האריז"ל⁷⁸ שבשעה שנזכרים כדבעי למהוי, כרצון התורה, אזי נעשים, שחוזרים ונמשכים כל ההמשכות כפי שהיו בפעם הראשונה (כמובא בחסידות בכ"מ⁷⁹), ואדרבה, מצד הענין דמעלין בקודש⁸⁰, הרי זה ביתר שאת וביתר עוז.

(ו) **והענין** בזה⁸¹, דהנה כתיב⁸² ירד ירדנו גו' (ב"פ), ירידה אחר ירידה, וכן ביציאת מצרים וגאולה כתיב⁸³ ואנכי אעלך גם עלה גו', ב' עליות, ובאמת ביציאת מצרים לא נתעלו רק פעם אחת, אלא שהעלי' השני' תהי' בביאת משיח צדקנו (כמבואר לעיל בארוכה⁸⁷). וגם ענין זה⁸⁴ מתחיל מהתורה, שנוסף על העלי' כפי שהיא בגלוי מצד נגלה תורה (במ"ת), תהי' גם העלי' השני' לעת"ל, שאז ינתנו רזין ורזין דרזין, ע"י משיח שילמד תורה את כל העם כולו, למקטנם ועד גדולם ונהיינו, שאע"פ שבמ"ת ניתנה גם פנימיות התורה, רזין ורזין דרזין, וכידוע פתגם רבותינו נשיאינו⁸⁵ שמ"ת הי' וישנו רק פעם אחת, ואז ניתנו כל הענינים שבתורה — הרי העלי' והגאולה ענינם הוא שהכל יהי' בגלוי עד למטה מעשרה טפחים, עד שיהי' נראה לעיני בשר (ויתירה מזה, כמ"ש⁸⁶ ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו גו', שהדיוק בזה שתהי' ראי' חושית וע"י הבשר הגשמי, כמבואר בארוכה בשער האמונה⁸⁷), וענין הגילוי בנוגע לפנימיות התורה יהי' בעלי' השני' דלעת"ל, שהרי במ"ת הי' זה באופן של רזין (כנ"ל ס"ב). וכשם שהעלי' הראשונה במ"ת היתה ע"י הקדמת גלות מצרים, כך גם העלי' השני' בגילוי פנימיות התורה לעת"ל נעשית ע"י הקדמת ירידת הגלות, והיינו, שע"י מעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות, החל מענין היגיעה (שהו"ע הגלות) בתורה, ישנה ההבטחה שיהי' דוגמת הענין דונצלתם את מצרים⁸⁸, כמצודה שאין בה דגן וכמצולה שאין בה דגים⁸⁹, היינו, שמוציאים מהגלות את כל הענינים הטובים וכל ניצוצות הקדושה ונבאופן דמן העולם ועד העולם⁹⁰, הן הניצוצות דעלמא

(78) רמ"ז בספר תיקון שובבי"ם. הובא בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט.
 (79) ראה אוה"ת ר"ה ע' א'שפג. סה"מ תש"ד ע' 13 ואילך.
 (80) ברכות כה, א.
 (81) בהבא לקמן — ראה תו"א ר"פ שמות.
 (82) מקץ מג, כ.
 (83) ויגש מו, ד.
 (84) כמו ענין הגלות, כנ"ל ס"ג.
 (85) ראה סה"מ תרי"ם ח"א ס"ע רפד. וש"נ. תרמ"ז ע' פז. תרנ"ו ע' שנו. תרס"ג ע' רנט. המשך תרס"ו ע' לב. ע' תשי"ט. תער"ב ח"א פקע"ט. סה"מ עטר"ת ס"ע רצא. תרפ"א ע' קסז. תרפ"ה ע' קצט. תש"ט ע' 57. ועוד.
 (86) ישע"י מ, ה.
 (87) פכ"ה.
 (88) שמות ג, כב.
 (89) ברכות ט, ב.
 (90) תהלים קו, מה. דברי הימים-א טז, לו. וראה זהר ח"א קנח, ב. אוה"ת בשלח ע' שנו ואילך.

בשקו"ט בתורה, שזהו ענין הגלות בתורה. ומזה נמשך גם בעולם (מלשון העלם והסתרה³²) כללות ענין הגלות, שעז"נ³³ אותותינו לא ראינו, וכמבואר בכ"מ³⁴ הדיוק בזה, שאין הכוונה ח"ו שבזמן הגלות אין אותותינו, אלא יש אותות, ויתירה מזה, שהם אותותינו (אותות שלנו), והחילוק הוא רק בנוגע לענין הראי', לא ראינו. וכדוגמת המבואר בתו"א בפרשתנו³⁵ שהגלות נמשל לעיבור, שאע"פ שבגמר העיבור ישנם כבר כל חיתוך רמ"ח האברים, ואפילו שערי וצפרניו, שזהו הסימן שנגמר בשלימותו (וצריך רק לצאת לאויר העולם)³⁶, מ"מ, הרי זה באופן שראשו מונח לו בין ברכיו וכו' (כמבואר בארוכה בגמרא³⁷), והיינו, שאפילו עבודת השכל והמוח ועבודת והרגש הלב אינם באופן של חיות גלוי, אלא בדוגמת ענין העיבור, או בדוגמת ענין השינה, כמאמר³⁸ אני ישנה בגלותא (כמבואר בכ"מ³⁹ וגם בדרושי פרשת וארא⁴⁰).

(ד) **אך** עז"נ בהתחלת פרשתנו⁴¹ (בתור הקדמה והתחלה לענין הגאולה, ד' לשונות של גאולה⁴² וכל פרטי הגאולה) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב גו' ושמי הוי' לא נודעתי להם, וממשיך⁴³, לכן אמור לבני ישראל אני הוי' וגו', שענין זה יהי' ע"י משה דוקא, ביצי"מ ומ"ת כו'.

והענין בזה⁴⁴, דהנה, אין קורין אבות אלא לשלשה⁴⁵, שבחי' האבות (אברהם יצחק ויעקב) היא ירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור, אפילו בדרא דעקבתא דמשיחא, שנמשכת לכל אחד מישראל ופועלת פעולתה, כמובן גם מהמבואר בתניא⁴⁶ בענין דירושה לנו מאבותינו, שעל זה מיוסד הענין דקרוכ אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו⁴⁷. אבל אעפ"כ, לאחרי ענינם של האבות ניתוסף גם ענינו של משה, שעל ידו נעשית הידיעה גם בשם הוי', כיון שאצלו הי' ענין הביטול, ונחננו מה⁴⁸, וכמ"ש⁴⁹ והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר

(32) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
 (33) תהלים עד, ט.
 (34) ראה תו"א שמות נ, ב. מג"א צג, ג. פ"ו, ד.
 (35) וארא נה, א ואילך.
 (36) ראה יבמות פ, ב.
 (37) נדה ל, ב.
 (38) שה"ש ה, ב. זח"ג צה, א.
 (39) תו"ח שמות כה, א. סה"מ תרס"ט ע' קד. המשך תער"ב ח"ב ע' א'קלה.
 (40) תו"ח וארא סז, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי וארא ע' פג.
 (41) ו, ג.
 (42) שם, ר"ז. וראה ב"ר פפ"ח, ה. שמו"ר פ"ו, ד.
 (43) שם, ו.
 (44) ראה תו"א ריש פרשתנו.
 (45) ברכות טז, ב.
 (46) פרק יח.
 (47) נצבים ל, יד.
 (48) בשלח טז, ז. וראה תו"א שם נו, א.
 (49) בהעלותך יב, ג.

ע"פ האדמה [וכמבואר בארוכה בכ"מ⁵⁰ וגם בדרושי נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵¹, שענוותנותו של משה מכל האדם אשר ע"פ האדמה היתה במיוחד לגבי דרא דעקבתא דמשיחא, אשר מבלי הבט על עניני נסיונות בלתי רגילים שישנם אז [וכפי שמבאר⁵² שגודל הנסיון הוא בגלל המלעיגים כו', ובעיקר קשה לסבול כשאנשים הפשוטים בתכלית הם המלעיגים, ואעפ"כ], עומד יהודי על עמדו בעבודתו להוי' לפי יכלתו, ולמרות אע"פ שאכשור דרא בתמי"י⁵³, ה"ה פועל וממלא שליחותו לעשות לו ית' דירה בתחתונים], ועד שהביטול של משה הוא נעלה יותר שלא בערך אפילו לגבי הביטול שבעבודת האבות, שעליהם נאמר גם שהאבות הן הן המרכבה⁵⁴, שלכאורה הרי זה תכלית שלימות הביטול, ואעפ"כ, הביטול דמשה, ונחננו מה, הוא ביטול נעלה יותר, ולכן נאמר⁵⁵ משה ידבר (ועל ידו) והאלקים יעננו בקול, מצד מעלת הביטול שלו.

ומזה נמשך ענין הביטול אצל כל אחד מישראל, כמבואר בתניא⁵⁶ שכל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה, ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו כו'⁵⁷ לומר שהוא במדרגת משה, הנה ביחד עם זה, כיון שמשה הי' רעיא מהימנא [שהנהגתו היא באופן שמתעסק גם עם פשוט שבפשוטים, וכמסופר בארוכה במדרש⁵⁸ על הפסוק⁵⁹ ומשה הי' רועה, שפירושו⁶⁰ שמיד משנולד הי' מתוקן לכך, והראי' לזה, שהתעסק אפילו עם גדי שהי' תועה במדבר, שרץ אחריו והרכיבו על כתופו כו' (והרי גם סיפור זה הוא חלק מתורה, מלשון הוראה⁶¹, שהיא גם תורת חיים, הוראה בחיי יום יום)], נמשכים עניניו בכאו"א מישראל, ולא רק בהעלם, אלא באופן שפועל פעולה כו', וכמבואר לעיל⁶² בארוכה, שמצד בחי' משה שבכאו"א נאמר⁶³ ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך וגו' [שזוהי שאלה וציווי (ונתינת כח) תמידי, שהרי התורה היא נצחית⁶⁴], שמצד זה שיש אצלו בחי' מ"ה⁶⁵ שנמשך ממשה (בחי' משה שבכאו"א), לכן צ"ל

אצלו הענין דליראה את הוי' אלקיך וגו'⁶³, ככל הפרטים שבהמשך הכתוב, שהם ענינים של מעשה בפועל בחיי יום יום (גם) בימות החול.

ה) והנה בנוגע לפעולתו של משה רבינו (שעל ידו היו יצי"מ ומ"ת) מצינו ענין מיוחד באחד בשבט. והענין בזה, דהנה, בהתחלת ספר דברים כתיב אלה הדברים אשר דבר משה גו', ואין מקרא יוצא מידי פשוטו⁶⁶, שכאן מסופר מה שאמר משה מפי עצמו⁶⁷ (אלא שהי' גם ברוח הקודש, כדאיתא בתוס'⁶⁷). ולכן ההתחלה היא בתיבת אלה [אע"פ שכל התורה כולה (כל ד' הספרים וספר חמישי) היא תורה שבכתב, שכל אות ותג הוא מפי הקב"ה מעצמו, כמבואר בפס"ד הרמב"ם⁶⁸ שהתורה כולה (כולל גם תושבע"פ, כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש⁶⁹) היא מעם ה', וקדושת כל הספרים היא בשוה], כפי שמבאר רבינו הזקן⁷⁰, שמלת האלה הוא הוראה על דבר הנראה ונגלה באתגליא [כמבואר במפרשים⁷¹ שהלשון אלה הוא כמו שאומרים בלשון יחיד: זה, שמורה באצבע כו'⁷², ועד"ז אומרים בלשון רבים: אלה, שמורה על תכלית ושלימות הגילוי], ולכך משנה תורה מתחלת אלה הדברים, כי הם הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל באתגליא כו'⁷³. ועוד זאת, שנוסף על הענינים שנאמרו בגלוי רק בספר חמישי, ספר דברים, הנה גם כל הענינים שעוד לפני"ז היו כבר באופן נעלה, חזרו ונשנו בערכות מואב⁷⁴, שבאו בשלימות כו'. וענין זה הי' באחד בשבט, כהמשך הכתוב⁷⁵ ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש גו', ומסיים⁷⁶ הואיל משה באר את התורה הזאת, ופירש רש"י בשבעים לשון פירשה להם.

וכשם שהענין הוא כפשוטו, שבסיום משך הזמן שהיו בני' במדבר, בשעה שהכינו עצמם להכנס לארץ טובה ורחבה, ארץ נושבת, הנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש (באחד בשבט) הי' הענין דאלה הדברים, שזהו הגילוי והשלימות דמ"ת — הנה הימים האלו נזכרים ונעשים⁷⁷,

(66) שבת סג, א. (72) פרש"י בשלח טו, ב.
 (67) מגילה לא, ב. (73) משא"כ בספרים הראשונים נאמר
 (68) ה' תשובה פ"ג ה"ח. (74) פרש"י בהר כה, א.
 (69) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב (לקו"ת שם).
 ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ועוד. וראה לקו"ש ח"ט ע' 252. וש"נ. (74) פרש"י בהר כה, א.
 (70) לקו"ת במדבר טו, ג. (75) דברים א, ג.
 (71) פנים יפות עה"פ (הובא באוה"ת (76) שם, ה.
 דברים ע' ז). (77) אסתר ט, כח.

(50) ראה תו"ח שמות מו, ד. סה"מ עטר"ת ע' תסד.
 (51) סה"מ תרפ"ט ע' רצט. תרצ"ז ע' 298. וש"נ.
 (52) סה"מ תרפ"ה ע' רנח.
 (53) יבמות לט, ב ובפרש"י.
 (54) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. תניא פכ"ג.
 (55) יתרו יט, יט. וראה תו"א יתרו סח, ג.
 (56) פמ"ב.
 (57) תניא פמ"ד.
 (58) שמו"ר פ"ב, ב.
 (59) שמות ג, א.
 (60) שמו"ר שם, ד.
 (61) ראה זח"ג נג, ב.
 (62) שיחת ש"פ שמות ס"ו.
 (63) עקב י, יב. וראה תניא פמ"ב.
 (64) תניא רפי"ז.
 (65) ראה אוה"ת ויחי שצ, ב.